

KOMPLEKSINIS TEISĖKŪROS BŪKLĖS LIETUVOJE TYRIMAS (2002)

Rėmėjai: Jungtinių Tautų vystymo programos ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos projektas „Parama teisėkūros reformai“

Tyrėjų grupė: A. Dapšys, K. Alešiūnaitė, V. Andriulis, A. Čaplinskas, D. Gvazdauskienė, V. Kalpokas, Ž. Liekytė, J. Misiūnas, R. Mockevičius, A. Ožiūnienė, J. Paužaitė, I. Peciukonienė, D. Petrauskaitė, P. Ragauskas, R. Šimašius, A. Vaišvila, I. Žemkauskienė

Tyrimas buvo atliktas siekiant įvertinti dabartinę Lietuvos teisėkūros, kaip sistemos, situaciją (būklę), nustatyti bei susisteminti pagrindines problemas, identifikuoti teisėkūros proceso trūkumus ir problemas, pateikti teisėkūros efektyvumą skatinančių siūlymų ir numatyti artimiausias (neatidėliotinas) ir perspektyvines Lietuvos teisėkūros tobulinimo kryptis, kaip būtinas prielaidas nacionalinės teisėkūros modeliui parengti.

Teisėkūros būklės tyrimas atliktas kompleksiškai derinant bei panaudojant šiuos pagrindinius metodus: a) teorinį, b) sisteminės ir lyginamosios analizės, c) statistinį, d) sociologinį, e) dokumentinį, f) modeliavimo. Sociologinės (anketinės) apklausos būdu buvo tiriamas teisėkūros procesas pagal stadijas Lietuvos Respublikos Vyriausybėje/Vyriausybės įstaigose, Prezidento institucijoje, Seime bei įvertinta teisės aktų „vartotojų“ nuomonė pagal specialiai parengtas 4 rūšių ekspertines anketas. Iš viso išsiųsta 1 431 anketa, iš kurių sugrįžo daugiau kaip ketvirtadalis.

Tyrimo aptariamos teisėkūros metodologinės išvalgos, apimančios ir Lietuvos valstybės po 1990 metų politikos raidą bei tendencijas teisėkūros srityje, pateikiama teisėkūros būklės statistinė analizė bei teisėkūros kiekybinių (įstatymų bei poįstatyminių teisės aktų skaičiaus ir jų pasiskirstymo pagal valdžių kompetenciją) ir kokybinių rodiklių (teisės aktų galiojimo, įstatymų ir poįstatyminių teisės aktų stabilumo) dinamika 1990 - 2001 metais, aptariami informacinių technologinių panaudojimo teisėkūros procese poreikiai ir galimybės. Taip pat nagrinėjami procedūriniai klausimai, apimantys pagrindinius teisėkūros subjektus (Lietuvos Respublikos Seimą, Prezidentą, Vyriausybę/Vyriausybės įstaigas ir teisės aktų „vartotojus“) ir pagrindines teisėkūros stadijas (įstatymų iniciatyvos teisę, teisės aktų projektų planavimą, rengimą, derinimą, vertinimą, svarstymą, priėmimą) bei teisėkūros infrastruktūrinius institucinius aspektus.

Tyrimas leido konstatuoti, kad Lietuvoje teisėkūros procesas šiuo metu yra labai intensyvus. Per pirmąjį Nepriklausomybės dešimtmetį priimta apie 3,5 tūkstančio įstatymų (iš jų apie 900 naujų) ir apie 12,5 tūkstančio Vyriausybės nutarimų. 2000 metų pradžioje Lietuvoje galiojo 2002 įstatymai. Išskirtina ypač didelė įstatymų kaita (70%) visų teisės aktų sistemoje. Aktyviausiai įstatymų iniciatyvos teise naudojasi Vyriausybė (VIII kadencijos (1996-2000 m.) Seime pateikė 50,5 % įstatymų projektų) ir Seimo nariai (pateikė 48,3 % įstatymų projektų). Tuo tarpu daugiausia nepriimtų įstatymų projektų pateikė Seimo nariai (apie 31 %) ir Prezidentas (apie 25 %); mažiausiai – Vyriausybė (apie 8 %).

Pripažįstama, jog vienas iš svarbiausių teisėkūros chaotiškumą lemiančių faktorių yra tai, kad nėra bendros oficialios teisėkūros doktrinos. Todėl tyrime formuluojamas pasiūlymas atitinkamą reikšmę pripažinti Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintai „Lietuvos įstatymų sąvado“ schemai. Taip pat akcentuojama, kad Teisėkūros proceso tobulinimo programa artimiausiu metu turėtų būti nukreipta įstatymų ir kitų teisės aktų rengimo procedūroms ir jų tobulinimui. Remiantis tyrimo rezultatais, formuluojami conceptualūs pasiūlymai teisėkūros sistemos reformos įgyvendinimui, jie detalizuojami smulkiai nusakant, kokias teisėkūros tobulinimo priemones turėtų įdiegti Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Prezidentas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Remiantis tyrimo rezultatais, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijoje buvo parengtas Lietuvos Respublikos teisėkūros tobulinimo metmenų projektas (Lietuvos Respublikos Vyriausybė metmenims pritarė 2003 m. rugpjūčio 14 d. nutarimu Nr. 1033, jie buvo pateikti Lietuvos Respublikos Seimui).

© Teisės institutas, 2002